

RÓMSKY JAZYK A LITERATÚRA

ÚVOD

Vzdelávací štandard predmetu rómsky jazyk a literatúru je pedagogický dokument, ktorý stanovuje nielen výkon a obsah, ale umožňuje aj rozvíjanie individuálnych učebných možností žiakov. Pozostáva z charakteristiky a cieľov predmetu, ktoré sa konkretizujú vo výkonovom štandarde. Výkonový štandard predstavuje ucelený systém všeobecne formulovaných kognitívne odstupňovaných výkonov. Tieto výkony môže učiteľ bližšie špecifikovať, konkretizovať a rozvíjať v podobe ďalších učebných cieľov, učebných úloh, otázok, či testových položiek s prihliadnutím na aktuálne kognitívne schopnosti žiakov.

K vymedzeným výkonom sa priraduje obsahový štandard, v ktorom je učivo štruktúrované podľa jednotlivých tematických celkov. Obsahový štandard vychádza z Učebných osnov rómskeho jazyka a literatúry pre stredné školy, ktoré boli overené v rámci projektu „*Experimentálna verifikácia efektívnosti kurikula rómskeho jazyka a literatúry v základných a stredných školách*“ (2003-2010). Je v súlade s medzinárodnými odporúčaniami Rady Európy a Rámcovým vzdelávacím programom rómskeho jazyka, ktorý bol vypracovaný v spolupráci s Európskym fórom Rómov a kočovníkov. Stanovený učebný obsah môže učiteľ tvorivo modifikovať v rámci školského vzdelávacieho programu.

Vzdelávací štandard je koncipovaný tak, aby učiteľ nepredkladal žiakom len hotové poznatky, ale vytváral im primerané podmienky na aktívne osvojovanie vedomostí. Vzhľadom na charakter a ciele predmetu sa organizácia vyučovania prispôbí počtu žiakov v triede. Tým sa garantujú vonkajšie podmienky na adekvátnu realizáciu výučby a splnenie výkonového a obsahového štandardu.

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Rómsky jazyk a literatúra má vo vzdelávaní špecifické postavenie. Prispieva k rozvoju jazykových vedomostí a kultúrnej identity žiakov, najmä žiakov z rómskych komunít. Podporuje vytváranie pozitívneho vzťahu a solidarity žiakov z majority k rómskej národnostnej menšine a naopak. Tematické celky predmetu zohľadňujú dejiny Rómov a rómsku kultúru, čím podporujú interkultúrne a inkluzívne vzdelávanie. Ich poradie nie je záväzné, môžu sa spájať a prelínať. Vyučovanie má prebiehať formou konverzačných cvičení, dialógov a rozhovorov, prostredníctvom ktorých sa žiaci učia aplikovať slovnú zásobu a gramatiku v rómskom jazyku. Jazykový systém vychádza zo štandardizovaného rómskeho jazyka (2008), ktorým komunikuje väčšina rómskeho obyvateľstva na Slovensku.

CIELE PREDMETU

Žiaci

- nadobudnú spôsobilosti pre upevnenie vlastnej identity a spolupatričnosti k rómskej národnostnej menšine,
- získajú informácie z rôznych oblastí spoločenského a kultúrneho života v krajinách, v ktorých žijú Rómovia,
- získajú širšie vedomosti o pôvode rómskeho jazyka a rómskej literatúry na Slovensku a vo svete,
- získajú základné vedomosti o významovej a štylistickej stránke rómskeho jazyka,
- čítajú a zreprodukuje obsah prečítaných textov s rôznou tematikou v rómskom jazyku,
- prekladajú jednoduché texty zo slovenského jazyka do rómskeho jazyka a naopak,
- rozvinú komunikačné schopnosti používaním rozšírenej slovnej zásoby a gramatiky,
- aplikujú rozšírenú slovnú zásobu vrátane neologizmov v písomnom a ústnom prejave,
- aplikujú rozšírenú gramatiku v písomnom a ústnom prejave,
- začnú, udržia a ukončia dialóg na známu tému z každodenného života s najmenej dvoma osobami,
- položia otázky a reagujú pohotovo v diskusii na otázky týkajúce sa problémov každodenného života,
- porovnávajú a rozlíšia slová rôznych dialektov rómskeho jazyka.

VZDELÁVACÍ ŠTANDARD PRE 1. – 4. ROČNÍK

Ja a moja rodina

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • predstaviť seba a svoju rodinu, • porozprávať o svojich záujmoch, každodenných činnostiach alebo živote rodiny, • vyjadriť jednoduchými vetami, ako sa máme a čo cítime (sasto/-ťi/zdravý/-á, nasvalo/-li/chorý/-á), • porozprávať s použitím sériei fráz alebo viet, čo členovia rodiny robia počas bežného dňa, • opísať činnosti bežného dňa podľa obrázkov, • pomenovať časti tela a vyjadriť miesto bolesti, napríklad: Dukhal man o šero/Bolí ma hlava. Dukhal man o pindro/Bolí ma noha., • opísať stručne rodinných príslušníkov v rôznych činnostiach, napríklad: E daj tavel zumin/Mama varí polievku. E pheñ sikhľol/Sestra sa učí. O phral pes bavinel/Brat sa hrá., • vyjadriť stručne vzťah k rodinným príslušníkom, napríklad: Rado dikhav mira baba/Rád vidím moju babku. Miri daj hiñi lačhejileskeri, me la bares kamav/Moja mama je dobrosrdečná, mám ju veľmi rád., 	<p>predstavenie seba a svojej rodiny</p> <p>moje záľuby a zážitky</p> <p>vyjadrovanie pocitov (ako sa máme, čo cítime)</p> <p>časti tela a vyjadrovanie miesto bolesti</p> <p>rodinní príslušníci v rôznych činnostiach</p> <p>opis vzťahu k určitým osobám</p> <p>zvyky a tradície v rómskych rodinách</p> <p>rómske príbehy od M. Hübschmannovej</p>

• porozprávať stručne o rómskych zvykoch a tradíciách, ktoré sa trajú v jeho rodine,• zreprodukovať stručne obsah prečítaných príbehov.	

Dom, byt /činnosti

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • opísať stručne svoj dom/byt, napríklad: Amen hin trinesobakero kher. Nekbareder hiňi e bešibnaskeri soba. E tavibnaskeri (kuchňa) hiňi cikňi., • pomenovať nábytok a uviesť jeho miesto v byte, napríklad: Andre čhavorikaňi soba amen hin duj haďi, skamind, kompjuteris., • položiť otázky, kde sa čo v byte nachádza a odpovedať na ne, napríklad: Kaj hin o gaučos? Kaj hin o haďos?, • hovoriť o obvyklých činnostiach, porozumieť informáciám v texte s obrázkami, • porozprávať s použitím sériei fráz alebo viet, čo robí počas bežného dňa doma, • porozprávať s použitím sériei fráz alebo viet, čo členovia rodiny robia počas bežného dňa, • opísať činnosti bežného dňa podľa obrázkov, • vysvetliť pomocou jednoduchých viet alebo fráz, prečo má alebo nemá rád niektoré miesto alebo oblasť v byte/dome, • prezentovať stručne rozbor prečítaného diela. 	<p>bývanie – opis bytu/domu zariadenie v byte (nábytok) moja izba rozdelenie práce v rodine čo doma rád/nerád robím denný režim (kedy čo robíme) „O jileskero kheroro“/„Domček v srdci“ od J. Ravasza</p>

Moje spoločenstvo

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • opísať stručne spôsoby života v meste a na dedine, • opísať stručne špecifiká spôsobov života v rómskej komunite, • pomenovať budovy v meste (e skl'epa, o bankos, e patika), • položiť a odpovedať jednoducho na otázky o tom, čo sa deje v najvýznamnejších verejných budovách v okolí, • opísať miesta, ktoré navštívil, • porozprávať o najobľúbenejšom mieste v mieste bydliska, • porozprávať pomocou fráz alebo jednoduchých viet o známej rómskej osobnosti. 	<p>život v meste, na dedine, v rómskej komunite</p> <p>budovy v meste (obchod, banka, pošta, lekárneň, kino)</p> <p>opis miesta, ktoré som navštívil/a</p> <p>moje najobľúbenejšie miesto v mieste bydliska</p> <p>významné rómske osobnosti</p>

Remeslá a povolania

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • opísať stručne tradičné remeslá, • opísať stručne prácu rómskeho remeselníka, • pomenovať produkty rôznych remesiel, napríklad: petala, karfina, lanci, košara, • opísať stručne súčasné povolania a aktivity Rómov, • položiť a odpovedať jednoducho na otázky o tom, čo členovia rodiny robia, aké sú ich povolania, • opísať stručne povolania členov rodiny, napríklad: O dad munkašis. Jov kerel but'i pro stavbi. E pheň skl'eparka. Joj bikenkerel andre skl'epa., • zreprodukovat' stručne obsah prečítanej rozprávky. 	<p>tradičné remeslá (kováčstvo, košíkárstvo, veštenie, hrnčiarstvo a oprava hrncov)</p> <p>produkty rôznych remesiel</p> <p>súčasné povolania a aktivity Rómov</p> <p>remeslá, povolania členov mojej rodiny</p> <p>rómske rozprávky od M. Hübschmannovej</p>

Sviatky a oslavy

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • použiť kľúčové slová súvisiace s prípravou osláv, • položiť a odpovedať jednoducho na otázky o tom, ako pripravuje oslavu, kto mu pri tom pomáha a kde ju bežne uskutočňuje, • opísať stručne priebeh príprav na vianočné a veľkonočné sviatky, • vymenovať jedlá typické pre vianočné a veľkonočné sviatky, • porozprávať stručne o tradíciách a zvykoch, ktoré dodržiavajú jeho rodina počas sviatkov, • porozprávať s použitím sériei fráz alebo viet o významných udalostiach v rómskom spoločenstve (thana, kaj pes o Roma arakhen, romane festivali, romano bijav), • opísať stručne významnú udalosť (oslavu) vo svojom živote. 	<p>príprava osláv (narodeniny, vianočné a veľkonočné sviatky) príležitosti, pri ktorých sa stretnú jednotlivé spoločenstva Rómov významné oslavy v mojom živote</p>

V škole/V triede

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • vymenovať veci, ktoré sa nachádzajú v triede: stolki, tabuľa, skamind, • vymenovať školské predmety a pomôcky, napríklad: slovačiko čhib, historija, romaňi čhib, matematika, gend'i, irka, pingalos, • položiť a odpovedať na otázky: So oda hin? Oda hin..., Hin oda? He/Na, • pomenovať obľúbený predmet, napríklad: Me rado sikhľuvav e historija., • porozprávať stručne o svojich činnostiach v škole, • vyjadriť prosbu, napríklad: Mangav tut, deha mange o pingalos?, • vyjadriť ospravedlnenie, napríklad: Odmuken mange, na šund'om, so vakerenas., • porozprávať s použitím sérii fráz alebo viet o zážitkoch počas prázdnin, • zreprodukovat' stručne obsah prečítanej rozprávky. 	<p>čo všetko sa nachádza v škole, v triede školské pomôcky a predmety môj obľúbený predmet činnosti v škole niečo si od niekoho požičať a o niečo poprosiť ospravedlniť sa prázdniny rómska rozprávka od M. Reiznerovej</p>

Doprava a cestovanie

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • opísať stručne cestu do školy, napríklad: Me phirav andre škola busoha. Me phirav andre škola pešones/pro pindre., • vymenovať rôzne druhy dopravy, • položiť a odpovedať na otázky súvisiace s dopravou, napríklad: Sar rado dromares? Sar šaj te dromarel? Dromarehas imar la mašinaha? Kaj kames te dromarel? Sar dromaren o Roma andro aver thema?, • porozprávať o tom, akým dopravným prostriedkom najradšej cestuje, • porozprávať stručne o tradičných a moderných spôsoboch kočovania/cestovania Rómov, • porozprávať s použitím sériei fráz alebo viet o svojich skúsenostiach s cestovaním, • opísať stručne cestu do vytúženej krajiny, • zreprodukovat' stručne obsah prečítanej rozprávky. 	<p>cesta do školy rôzne druhy dopravy dopravný prostriedok, ktorým najradšej cestujem tradičné a moderné spôsoby kočovania/cestovania Rómov moje skúsenosti s cestovaním, zážitky krajina, ktorú by som rád/rada navštívil/a rómske rozprávky od M. Hübschmannovej</p>

Jedlo a oblečenie

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • opísať stručne denný režim, činnosti počas dňa, • vyjadriť požiadavku vo vzťahu k jedlu a oblečeniu, napríklad: Me kamav te chal zumin. Me kamav te pijel limonada., • vyjadriť súhlas alebo odmietnutie (He/Na), • pomenovať potraviny a nápoje, ktoré sa bežne predávajú v obchodoch, napríklad: maro, čhil, thud, • opísať jednoduchými vetami obľúbené jedlo a nápoj, • vymenovať oblečenie typické pre letné a zimné obdobie, • porozprávať o svojom obľúbenom oblečení a farbe, • použiť frázy súvisiace s pohostinnosťou, napríklad: Bešen tele. So chana, so pijena?, • opísať jednoduchými vetami slávnostné jedlá a oblečenie, • položiť a odpovedať stručne na otázky o tom, aký má význam pohostinnosti v rómskom spoločenstve, • zreprodukovať stručne obsah prečítaného príbehu. 	<p>denný režim (kedy čo robíme) želanie, súhlas, odmietnutie nákup potravín a nápojov v obchode obľúbené jedlo, nápoj letné a zimné oblečenie obľúbené oblečenie (obľúbená farba) pozdravy pri stretnutí a lúčení frázy súvisiace s pohostinnosťou slávnostné jedlá a oblečenie význam pohostinnosti v rómskom spoločenstve rómske príbehy od M. Hübschmannovej</p>

Čas, ročné obdobia a počasie

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> vymenovať znaky typické pre jednotlivé ročné obdobia, opísať stručne činnosti, ktoré sú typické pre jednotlivé ročné obdobia, pomenovať oslavy a sviatky v jednotlivých ročných obdobiach, napríklad: Jevende hin e Karačoňa. Jarone hin e Patraďi. Mange hin o berša ňilaje., opísať jednoduchými vetami obľúbené ročné obdobie a obľúbený deň vrátane stručného zdôvodnenia, napríklad: Miro kamaduno d'ives hin o sombat vašoda, hoj akor sam calo famel'ija jekhetane khere. Miro kamaduno beršeskero kotor hin o ňilaj vašoda, hoj akor hin tates, opísať jednoduchými vetami aktuálne počasie, opísať stručne oblečenie potrebné v rôznom počasí a ročných obdobiach, napríklad: Jevende šil, phiravav/uravav ciracha the taťi guba. Ňilaje tates, phiravav charňi cholov the sandali., zreprodukovat' stručne obsah prečítanej rozprávky. 	<p>znaky jednotlivých ročných období</p> <p>činnosti v jednotlivých ročných obdobiach</p> <p>oslavy a sviatky v jednotlivých ročných obdobiach</p> <p>obľúbené ročné obdobie</p> <p>obľúbený deň</p> <p>frázy spojené s opisom momentálneho počasia</p> <p>oblečenie v rôznom počasí a rôznych ročných obdobiach</p> <p>rómska rozprávka od A. Rusenka</p>

Príroda a zvieratá

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • porozprávať jednoduchými vetami o starostlivosti o zvieratá alebo o chove domáceho zvieratka, • porozprávať jednoduchými vetami o divých zvieratách a o tom, kde žijú, • pomenovať druhy rastlín, ktoré sa pestujú na rôzne účely, napríklad: luh, kaštan, džov, železnica, • uviesť k jednotlivým druhom rastlín kladný alebo záporný vzťah väzbou: Me rado.../Me narado..., • porozprávať stručne o význame rastlín a zvierat v rómskej tradícii alebo živote, • porozprávať jednoduchými vetami o presvedčeniach/poverách Rómov, • porozprávať stručne o zvieratách, ktoré boli súčasťou života a činností Rómov, • položiť a odpovedať stručne na otázky o vyjadrovaní svojho vzťahu k prírode a zvieratám, • zreprodukovať stručne obsah prečítanej rozprávky. 	<p>domáce, hospodárske, divé zvieratá druhy rastlín, ktoré sa pestujú na rôzne účely pestovanie rôznych rastlín a zeleniny rastliny a zvieratá významné v rómskej tradícii alebo živote presvedčenia/povery Rómov zvieratá v rómskych rozprávkach a príbehoch zvieratá, ktoré boli súčasťou života a činností Rómov môj vzťah k prírode a zvieratám ochrana prírody rómske rozprávky od M. Hübschmannovej</p>

Voľný čas a záľuby

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomenovať obľúbené činnosti, napríklad: Mange pes tecinel o športos. Mange pes tecinel o kompjuteris, • povedať, ktorý šport ovláda a to väzbou: Me džanav te.../Me na džanav te..., • vyjadriť postoj k jednotlivým aktivitám: Me rado.../Me narado..., • rozprávať stručne o svojej obľúbenej aktivite, • opísať s použitím sérii fráz alebo viet svoje zážitky, • porozprávať s použitím sérii fráz alebo viet o rómskom divadle Romathan, o rómskej hudbe, o rómskych piesňach, • porozprávať stručne o voľnočasových aktivitách, ktoré robia doma, napríklad: Andro voľno vachtos bavonav kompjuteris., • porozprávať stručne o rómskych osobnostiach v literatúre, v hudbe, napríklad: E Lackova sas bari romaňi lekhađi. Joj lekhađa o romane paramisa., • opísať jednoduchými vetami obľúbené televízne programy. 	<p>voľno časové činnosti moje najobľúbenejšie voľno časové činnosti spoločné hry moje zážitky spoločné trávenie voľného času umelecké činnosti rómske osobnosti</p>

KOMUNIKAČNÉ KOMPETENCIE

Počúvanie s porozumením

Žiak vie/dokáže

- porozumieť viacerým základným konverzačným otázkam, napríklad: Sar tut vičines? Keci tuke berš? Joj hiñi tiri phen?, Kaj kerel tiri phen?, So kerel tiri phen?,
- porozumieť viacerým pokynom pri každodenných činnostiach, ktoré sa vyslovujú priamo a zreteľne,
- porozumieť slovám, ktoré označujú predmety a činnosti v domácnosti, ktoré vykonávajú členovia rodiny a blízki priatelia,
- počúvať a ukázať na obrázku, kde jednotliví ľudia pracujú a porozumieť činnosti ich práce,
- porozumieť základným výrazom, ktoré označujú tradičné a súčasné remeslá a povolania Rómov, produkty rôznych remesiel, napríklad: petalos, karfin, košaris,
- porozumieť slovám, ktoré označujú činnosti počas sviatkov, osláv a významných udalostí v rómskom spoločenstve,
- porozumieť základným pravidlám a každodenným činnostiam v škole a triede v priamej komunikácii,
- porozumieť názvom školského nábytku a vybavenia, pomôcok, ak ich počujú v pokynoch,
- porozumieť základným slovám, ktoré označujú spôsoby prepravy (mašina, motoris, busos, eroplanos),
- porozumieť slovám, ktoré označujú viaceré kľúčové súčasti oblečenia a tradičné oblečenie Rómov,
- porozumieť slovám, ktoré označujú zloženie potravín a jedál,
- porozumieť základným slovám, ktoré označujú počasie, ročné obdobia, mesiace v roku, dni v týždni a hodiny (sitinel o kham, del brišind, del jiv, avri tates, avri šil),
- porozumieť základným slovám, ktoré označujú zvieratá a rastliny významné v rómskej tradícii alebo živote, keď ich niekto povie alebo prečíta a sú sprevádzané obrázkom,

	<ul style="list-style-type: none"> • porozumieť základným výrazom pre šport a iné vonkajšie aktivity, osobné záľuby a záujmovú činnosť.
<p>Čítanie s porozumením</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • prečítať obsiahlejšie texty na tému: rómske deti, rozprávky, život rómskej rodiny a spoločnosti, • prečítať a porozumieť jednoduchému textu, ktorý opisuje každodenné činnosti v domácnosti, • rozlíšiť rôzne typy bytov, domov, • prečítať a porozumieť jednoduchým príbehom, rozprávkam s vysokou frekvenciou slov, ktoré odrážajú alebo súvisia s nejakým aspektom/mi rómskeho spôsobu života, • prečítať a porozumieť krátkym jednoduchým textom (rozprávky, legendy, príbehy), ktoré obsahujú opisy remesiel, alebo činnosti Rómov s vysokou frekvenciou známych slov, • prečítať a porozumieť krátkemu textu o škole s vysokou frekvenciou slov, ktoré žiaci už poznali alebo sa ich nedávno naučili, • prečítať a pochopiť kľúčové slová jednoduchého textu o cestovaní, kočovaní a doprave, • rozlíšiť v texte podstatné informácie krátkeho opisu druhov prác, • prečítať a porozumieť názvom a základnému opisu potravín, ktoré sa bežne predávajú v obchodoch, • vyhľadať podstatné slová v jednoduchom opise jedla a oblečenia v príbehu, • identifikovať pomocou obrázkov kľúčové informácie o počasí a ročných obdobiach, napríklad: brišind, balvaj, jiv, šil, tates, • prečítať a porozumieť veľmi krátkemu textu o zvieratách a prírode, ak obsahujú známe slová s vysokou frekvenciou a sú doplnené vhodnými obrázkami, • prečítať a porozumieť krátkemu textu alebo príbehu, ktorý opisuje voľnočasovú činnosť, • prečítať a porozumieť krátkym jednoduchým textom, ktoré opisujú športové podujatia.

Ústna interakcia	Žiak vie/dokáže <ul style="list-style-type: none">• odpovedať na známe otázky o tom, ako sa volajú, koľko majú rokov, koľko majú súrodencov,• vymenovať mená členov rodiny a ich pozitívne vlastnosti,• iniciovať rozhovor na známu tému (napríklad o tom, čo robil včera, cez víkend),• začať, udržať a ukončiť jednoduchý rozhovor s učiteľom alebo iným žiakom,• odpovedať na jednoduché otázky o svojom každodennom živote a o tom čo majú alebo nemajú radi,• pýtať sa a jednoducho odpovedať na otázky o tom, čo sa deje v najvýznamnejších verejných budovách v okolí a na otázky o ľuďoch, ktorí v týchto budovách pracujú,• položiť jednoduché otázky na aktivity spojené s remeslami a povolaniami Rómov,• položiť otázky o povolaniach Rómov v súčasnosti a odpovedať na otázky,• udržať rozhovor s iným žiakom pri spoločnej práci a opísať situácie, ktoré sa v škole vyskytli,• odpovedať správne na jednoduché otázky o škole,• odpovedať správne na základné otázky o tom, akým spôsobom radi cestujú,• porozprávať o svojich zážitkoch z cestovania,• položiť základné otázky o jedle a nápojoch, ktoré majú alebo nemajú radi a odpovedať na otázky,• položiť základné otázky o oblečení (napríklad: čo je vhodné obliecť si v rôznom počasí) a odpovedať na otázky,• diskutovať jednoduchými vetami o výbere jedla pre rodinnú alebo inú výnimočnú udalosť,• položiť jednoduché otázky o počasí a ročných obdobiach, ktoré majú alebo nemajú radi a odpovedať na otázky,• položiť a odpovedať na otázky o sviatkoch alebo slávnostiach, ktoré sa spájajú s konkrétnym obdobím
-------------------------	---

	<p>počas roka,</p> <ul style="list-style-type: none"> • odpovedať na jednoduché otázky o zvieratách a rastlinách, ktoré majú alebo nemajú radi, • položiť a odpovedať na jednoduché otázky o chove zvierat, pestovaní rastlín, • položiť a odpovedať na jednoduché otázky o vzťahu rôznych skupín k určitým zvieratám, • položiť a odpovedať na jednoduché otázky o slede udalostí počas predstavenia alebo hry, • položiť a odpovedať na jednoduché otázky o filme, • položiť a odpovedať na jednoduché otázky o voľnočasových činnostiach.
<p>Ústny prejav</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • porozprávať jednoduchými vetami veku primeraným spôsobom o svojich záujmoch, každodenných činnostiach alebo živote rodiny, • vyjadriť jednoduchými vetami, ako sa cítia (khiňarno/-ňi, lošardo/-ďi, nasvalo/-ľi, sasto/-ťi), • porozprávať s použitím sériej fráz alebo viet, čo robia počas bežného dňa doma, v škole, • porozprávať s použitím sériej fráz alebo viet, čo členovia rodiny robia počas bežného dňa, • opísať činnosti bežného dňa podľa obrázkov, • vysvetliť pomocou jednoduchých viet alebo fráz, prečo majú alebo nemajú radi niektoré miesto alebo oblasť, • porozprávať pomocou fráz alebo jednoduchých viet o známej rómskej osobnosti, • porozprávať pomocou fráz alebo jednoduchých viet o svojom každodennom živote, • opísať jednoduchými vetami remeslá a povolania Rómov, • opísať stručne prácu rómskeho remeselníka, • opísať jednoduchými vetami obľúbené televízne programy,

	<ul style="list-style-type: none"> • opísať jednoduchými vetami, akým spôsobom chodia každý deň do školy, • pomenovať a opísať stručne dopravné prostriedky, • opísať jednoduchými vetami druh jedla, ktoré majú najradšej, • opísať jednoduchými vetami dôležité alebo slávnostné jedlo, • opísať jednoduchými vetami s použitím vhodných prídavných mien obľúbený deň, počasie, ročné obdobie, • porozprávať jednoduchými vetami o starostlivosti o zvieratá alebo o chove domáceho zvieratka, • porozprávať jednoduchými vetami o divých zvieratách a o tom, kde žijú, • porozprávať jednoduchými vetami o presvedčeniach/poverách Rómov, • opísať jednoduchými vetami záľubu alebo voľnočasovú aktivitu.
<p>Písomný prejav</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • opísať jednoduchými vetami rodinu a každodenné činnosti v rodine, • opísať jednoduchými vetami svoje záujmy, čo radi alebo neradi robia, • napísať krátky text s opisom svojho domu/bytu, • napísať krátky list na tému „Miro d'ives“, • napísať jednoduché vety o obľúbenom mieste a vysvetliť prečo ho majú radi, • napísať jednoduché vety o mieste, ktoré navštívil/a, • napísať jednoduché vety o živote vo svojom spoločenstve, • napísať s použitím známej slovnej zásoby a na základe vizuálneho podnetu (napríklad obrázku, fotografie) krátke texty o rómskych remeslách, • napísať s použitím známej slovnej zásoby krátke texty, v ktorých opíšu remeslá Rómov, • napísať veľmi krátky text s opisom triedy a ostatných žiakov v triede,

	• napísať veľmi krátky text z témy nedávno preberanej v triede,• napísať krátky text o jednotlivých druhoch dopravy,• opísať krátkymi vetami známu cestu,• napísať krátky text, v ktorom opíšu zážitky z cestovania so svojou rodinou,• napísať vety o oblečení potrebnom v rôznom počasí a rôznych ročných obdobiach,• napísať krátky text o dokonalom dni,• napísať jednoduché vety o divých a hospodárskych zvieratách alebo o domácom zvieratku, v ktorých používajú známu slovnú zásobu,• napísať krátky text, kde s použitím známej slovnej zásoby opíšu svoje najobľúbenejšie voľnočasové činnosti alebo záľuby.

Jazykový systém

<p>LEXIKA</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • Použiť 1000 – 1500 lexikálnych jednotiek vrátane zdvorilostnej rečovej etikety, • použiť 300 lexikálnych jednotiek, určených na receptívne osvojenie pri čítaní a počúvaní, • tvoriť nové slová predponami, príponami, skladaním, odvodzovaním, • rozlíšiť a použiť synonymá, antonymá, homonymá a viacvýznamové slová, • pochopiť internacionalizmy a odvodené slová.
<p>MORFOLÓGIA</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • Použiť určitý člen pre ženský a mužský rod a množné číslo, • rozlíšiť jednotné a množné číslo, • rozlíšiť životné a neživotné podstatné mená, • rozlíšiť všeobecné a vlastné podstatné mená, • určiť funkcie pádov: Nominatív, Vokatív, Akuzatív, Datív, Lokatív, Ablatív, Inštrumentál, Genitív, Nepriamy pád, • skloňovať podstatné mená.
<p>Podstatné mená</p>	
<p>Prídavné mená</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spojiť správne prídavné mená s podstatnými menami: lachi daj, phuro dad, • stupňovať prídavné mená: - er, - jekh/nek: šukar-šukareder-jekhšukareder, • tvoriť k prídavným menám antonymá: thulo/šuko, god'aver/dilino, šukar/džungalo, • skloňovať prídavné mená.

<p>Zámená</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • Použiť osobné zámená (me, tu, jov, joj, amen, tumen, jon), • použiť privlastňovacie – prívlastkové zámená (miro/i/e, tiro/i/e, leskro/i/e, amaro/i/e, tumaro/i/e, lengro/i/e), • použiť privlastňovacie zámená zvrtné (peskero/i/e, pengero/i/e), • použiť neutrálne ukazovacie zámená a ich najčastejšie spojenia (napríklad, (k)oda - (k)odi – (k)oja – ten/to, tá a ich tri stupne), • použiť zámená na označenie vzdialenosti: (k)ada, (k)oda, oka, oka d'ives, oka kurko, oka berš, • použiť opytovacie zámená (ko, so, savo, kaj), • použiť neurčité zámená: vareko, vareso, varekana, vare(k)haj, kokamel, sokamel, kanakamel, kajkamel, • použiť záporné zámená: (ň)iko, (ň)i(k)haj, (ň)isar, (ň)isavo), • použiť vzťahné zámená (so, savo, kaj).
<p>Číslovky</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vymenovať a napísať základné číslovky: 1 – 10 000, • tvoriť správne tvary radových čísloviek a vie ich skloňovať, • tvoriť správne tvary násobných čísloviek príponou – var (dešvar, deštovar, kecivar), od čísloviek trin, štar a buter príponou – val (trival, štarval, buterval), • použiť tvary neurčitých čísloviek, • použiť číslovky pri určovaní času.

<p>Slovesá</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozlíšiť slovesá I., II. a III. triedy, • použiť správne tvary slovesá <u>te jel</u>: me som, tu sal, jov hino, joj hiňi, amen sam, tumen san, jon hine, • použiť správne sponové sloveso: hin/o, hiňi, hine, • časovať správne známe slovesá I., II. a III. triedy v prítomnom, minulom a v budúcom čase vo všetkých osobách, • tvoriť rozkazovací spôsob slovies (ker! – keren!, cirde! – cirden!).
<p>Príslovky</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • Použiť neodvodené príslovky – čirla, sig, dur, avri, but, • tvoriť odvodené príslovky od predložiek a podstatných mien príponou –e: tele, jevende, ñilaje, d'ivese, • tvoriť odvodené príslovky od predložky vaš a paš príponou –e: vaše, paše, • tvoriť odvodené príslovky od slova rat/noc príponou –i: raťi, • tvoriť odvodené príslovky od pôvodných prídavných mien príponou –es: phares, • tvoriť príslovky času a častosti deja - adad'ives, raťi, idž, tajsja, imar, akana, paľis, • tvoriť príslovky miesta - adaj, odoj, avri, andre, khere, • tvoriť príslovky spôsobu a miery - lačhes, šukares, lokes.
<p>Predložky</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • Použiť správne predložky so širším významom: andre, ke, kije, paš.
<p>Spojky</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pochopiť a použiť zlučovacie spojky: u, the, ta (o dad the e daj),

	<ul style="list-style-type: none"> • pochopiť a použiť podrad'ovacie spojky: kaj, hoj.
Častice	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pochopiť a použiť častice <u>te</u>, <u>mi</u>, napríklad: Oča, te na peres!, Mi šunen the hon!, • použiť správne modálne častice šaj, naš'í (Šaj vičinas le Romen. Savore džene naš'í avaha!).
SYNTAX	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • použiť pravidlá správneho slovosledu: podmet, prísudok, príslovkové určenie miesta, • rozlíšiť vety podľa modálnosti a vetného obsahu, • tvoriť modelové otázky použitím opytovacích zámen: Sar tut vičines? So oda hin?, • tvoriť opytovacie vety: Hin oda...? Tiro nav hin....?, • použiť vetné konštrukcie na vyjadrenie rozkazu, zákazu, výzvy a želania, • použiť vetné konštrukcie na vyjadrenie prosby a zdôrazňovanie príkazu - Av ča arde!, • tvoriť vetné konštrukcie na vyjadrenie prosby, • tvoriť kladné a záporné vety, • tvoriť pomocou spojok priraďovacie a podrad'ovacie súvetia.
VÝSLOVNOSŤ	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • Artikulovať zreteľne a vysloviť správne slová podľa fonetického prepisu, • rozlíšiť rytmus a intonáciu oznamovacích, opytovacích, rozkazovacích a zvolacích viet, • použiť zásady správnej výslovnosti aspirovaných hlások: čh, kh, ph, th, • použiť dôsledne prízvuk na predposlednej slabike fonetického celku, • použiť dôsledne prízvuk na tretej slabike od konca pri trojslabičných a viacslabičných tvaroch mien

	<p>(genitívne tvary a privlastňovacie zámená),</p> <ul style="list-style-type: none">• použiť viazanú výslovnosť: so oda hin – s'oda hin, ke amende – k'amende.
GRAFICKÁ STRÁNKA A PRAVOPIS	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none">• Použiť správne písanie malých a veľkých písmen rómskej abecedy,• porozumieť rozdiely medzi hláskou a písmenom,• použiť rómsku abecedu v abecednom poriadku,• aplikovať správne vedomosti o písaní samohlások a spoluhlások d', l', ñ, t',• písať správne slová cudzieho pôvodu,• aplikovať správne vedomosti o písaní slov osobitne a dovedna,• aplikovať správne vedomosti o písaní interpunkčných znamienok,• aplikovať správne vedomosti o písaní zápornej častice <u>na</u> pri slovesách,• aplikovať správne vedomosti o písaní veľkých písmen.

VZDELÁVACÍ ŠTANDARD PRE 1. – 4. ROČNÍK

Pôvod rómskeho jazyka

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • opísať stručne jazyk z pohľadu jazykovedy, • vymenovať základné funkcie jazyka, • charakterizovať dve základné roviny systému jazyka, • opísať stručne vznik a vývoj rómskeho jazyka, • zaradiť správne rómsky jazyk do systému delenia jazykov, • opísať pojem rómčina a rómsky jazyk, • vysvetliť rozdiely medzi týmito pojmi, • charakterizovať vedný odbor „romológia“/„romistika“. 	<p>jazyk z pohľadu jazykovedy</p> <p>vznik rómskeho jazyka, jeho vývoj a miesto v systéme delenia jazykov - indoeurópske jazyky</p> <p>Rómčina alebo rómsky jazyk?</p> <p>vedný odbor, ktorý skúma rómsky jazyk</p>

Kto sú Rómovia?

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • vysvetliť najdôveryhodnejší ukazovateľ pôvodu Rómov, • poskytnúť prehľad vývoja rómskej lingvistiky v minulosti, • porovnať vybrané indické výrazy s rómskymi výrazmi, • vyjadriť medzi týmito výrazmi ich vzájomný vzťah, • charakterizovať severocentrálny dialekt rómskeho jazyka, • porovnať severocentrálny dialekt rómskeho jazyka s inými dialektmi a poukázať na ich podobnosť resp. odlišnosť, • vyjadriť medzi týmito dialektmi ich vzájomný vzťah, • charakterizovať indoeurópske jazyky, • zdôvodniť zaradenie rómskeho jazyka medzi indoeurópske jazyky, • zdôvodniť potrebu publikovania v rómskom jazyku, • vymenovať najznámejšie publikácie v rómskom jazyku, • porovnať rómsku slovesnosť so slovenskou slovesnosťou, • diskutovať o význame ľudovej slovesnosti v spoločnosti. 	<p>rómsky jazyk ako najdôveryhodnejší ukazovateľ pôvodu Rómov vývoj rómskej lingvistiky v minulosti</p> <p>severocentrálny dialekt rómskeho jazyka</p> <p>rómsky jazyk ako novoindický indoeurópsky jazyk</p> <p>rómsky jazyk, jeho slovesnosť a kultúra ako základ identity</p>

Funkcia a dialekty jazyka

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • opísať stručne pojem dialekt, • charakterizovať rómsky jazyk ako národnostný jazyk, • vymenovať teórie o pôvode rómskeho jazyka a zoradiť ich chronologicky, • vysvetliť jazykové odchýlky rómskeho jazyka, • vymenovať dialekty rómskeho jazyka, • porovnať tieto dialekty a vysvetliť ich hlavné odlišnosti, • zaradiť správne dialekty rómskeho jazyka z pohľadu lingvistiky, • vymenovať dialekty rómskeho jazyka na Slovensku, • zaradiť správne dialekty rómskeho jazyka z pohľadu krajov Slovenska, v ktorých sa najčastejšie používajú, • vymenovať rôzne pomenovania Rómov, • zaradiť správne pomenovania Rómov do jednotlivých krajín. 	<p>definícia dialektu</p> <p>definícia rómskeho jazyka</p> <p>jazykové odchýlky rómskeho jazyka</p> <p>teórie o pôvode rómskeho jazyka</p> <p>dialekty rómskeho jazyka</p> <p>delenie dialektov rómskeho jazyka z pohľadu lingvistov</p> <p>delenie európskych dialektov rómskeho jazyka</p> <p>delenie dialektov rómskeho jazyka na Slovensku</p> <p>rôzne pomenovania Rómov v jednotlivých krajinách</p>

Zakladatelia romistiky na Slovensku a v Českej republike

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakterizovať pojem „romisti“, • vymenovať romistov na Slovensku do 20. storočia, • vysvetliť ich zásluhy pre rozvoj rómskeho jazyka, • vymenovať najznámejších súčasných svetových romistov, • vysvetliť ich zásluhy pre rozvoj rómskeho jazyka. 	<p>romisti na Slovensku do 20. storočia najvýznamnejší súčasní svetoví romisti</p>

Rómčina ako literárny jazyk

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • vymenovať diela slovenských a českých autorov rómskych publikácií a zaradiť ich správne podľa žánru, • prerozprávať obsah vybraných diel slovenských a českých autorov rómskych publikácií, • vyjadriť hlavné myšlienky autorov rómskych publikácií. 	<p>ukážky diel slovenských a českých autorov rómskych publikácií</p>

Rómska abeceda a pravopis

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • aplikovať správne rómsku abecedu v písomnom prejave, • aplikovať základné pravidlá rómskeho pravopisu v písomnom prejave a základné pravidlá výslovnosti v ústnom prejave, • znázorniť rôzne varianty písania v rómskom jazyku, • porovnať tieto varianty a poukázať na ich rozdiely, • porovnať písomnú podobu rómskeho jazyka s písomnou podobou slovenského jazyka, • vymenovať a poukázať na ich zásadné rozdiely, • použiť frazeológiu v bežnej komunikácii, • aplikovať správne zdvorilostné frázy v komunikácii. 	<p>rómska abeceda a pravopis na Slovensku</p> <p>Ako píšú Rómovia inde na svete?</p> <p>odlišnosti rómskeho jazyka v porovnaní so slovenským jazykom</p> <p>frazeológia v bežnej komunikácii – zdvorilostné frázy</p>

Ja a moja rodina

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • opísať svoju rodinu a úlohy jednotlivých členov rodiny, • pomenovať správne členov rodiny o dad, e daj, o phuro dad, e phuri daj, e phen, o phral, • položiť a odpovedať na otázky Savi hiñi tiri famiľija?, Ko savo hino/hiñi/hine?, Ko so kerel khere?, • vysvetliť základné príbuzenské vzťahy v rodine, • aplikovať správne v ústnom a písomnom prejave privlastňovacie zámená, napríklad miro dad, tiro dad, leskero dad, lakero dad, • opísať a charakterizovať najobľúbenejšiu osobu v rodine, • uskutočniť monológ o najobľúbenejšej osobe v rodine a použiť správne prítomný čas slovesa „te jel“ (byť) a slovesá I. triedy „te kerel“, • položiť a odpovedať na otázku, napríklad Savo hino tiro phral? Hin tiro phral but'akero? • napísať životopis vrátane základných osobných údajov, • vymenovať charakterové vlastnosti človeka, • opísať vlastné charakterové vlastnosti, • priradiť charakterové vlastnosti k jednotlivým členom rodiny, 	<p>členovia rodiny a základné príbuzenské vzťahy</p> <p>opis a charakteristika najobľúbenejšej osoby v rodine</p> <p>základné osobné údaje (vek, stav, adresa)</p> <p>vonkajšie charakterové vlastnosti</p> <p>zamestnania, povolania, záľuby, rodinné zvyky a oslavy</p> <p>všedné dni a sviatky v rodinnom kruhu</p> <p>návšteva hostí</p> <p>udržiavanie kontaktov s priateľmi</p>

• vymenovať zamestnania svojich členov rodiny,• opísať zamestnanie, ktoré by chceli v živote robiť,• vymenovať záľuby svojich členov rodiny,• opísať svoje vlastné záľuby,• opísať rodinné zvyky v rodine,• zostaviť a opísať svoj vlastný harmonogram dňa a týždňa,• vymenovať sviatky v rodinnom kruhu,• opísať a zdôvodniť najobľúbenejšie sviatky v rodinnom kruhu,• vymenovať zásady správania sa pri návšteve hostí doma,• uviesť príklady udržiavania kontaktov s priateľmi.	

Domov a bývanie

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> vymenovať výhody a nevýhody bývania v meste a na vidieku, opísať zariadenie (nábytok) v dome alebo byte, položiť a odpovedať na jednoduché otázky o životnom prostredí, pomenovať budovy a miesta, kde ľudia bývajú a pracujú, položiť a odpovedať na jednoduché otázky o kultúrno – historických pamiatkach, opísať svoje zážitky a skúseností z cestovania, uskutočniť monológ o živote v rómskej komunite a o Rómoch, ktorých si v komunite vážia. 	<p>bývanie vo veľkých mestách, v malých mestách a na vidieku</p> <p>bývanie v dome a byte – zariadenie bytu</p> <p>naše životné prostredie</p> <p>mesto (miesto), v ktorom žijeme</p> <p>orientácia v meste, hlavné budovy</p> <p>najznámejšie kultúrno – historické pamiatky</p> <p>cestovanie - doprava, nákupy a služby</p> <p>významne rómske osobnosti v mojej komunite</p>

Obchod a služby

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> charakterizovať rôzne služby a nákupné centrá, porovnať druhy nákupu a platenia, opísať pozitívny a negatívny vplyv reklamy na zákazníkov. 	<p>služby (pošta, banka, polícia)</p> <p>nákupné centrá</p> <p>reklama a jej vplyv na zákazníkov</p>

Práca a zamestnanie

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomenovať tradičné rómske remeslá a výrobky, • položiť a odpovedať na jednoduché otázky na aktivity spojené s remeslami a povolaniami Rómov v minulosti, • položiť a odpovedať na jednoduché otázky o povolaniach Rómov v súčasnosti, • opísať a zdôvodniť predstavu o budúcom povolaní. 	<p>tradičné rómske remeslá a súčasné povolania Rómov zamestnanie/povolanie členov mojej rodiny predstava o budúcom pracovisku a povolani</p>

Voľný čas a jeho organizácia

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomenovať činnosti, ktorým sa Rómovia venovali v minulosti, a ktorým sa venujú v súčasnosti, • pomenovať aktivity účelného využívania voľného času, • opísať vlastné obľúbené činnosti vo voľnom čase, • opísať svoj režim dňa. 	<p>činnosti, ktorým sa Rómovia venovali a venujú možnosti trávenia voľného času šport, čítanie, divadlo a film účelné využívanie voľného času obľúbené/neobľúbené činnosti denný a týždenný osobný program</p>

Šport

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomenovať letné a zimné športové disciplíny, • porovnať druhy športov, • opísať obľúbený šport, • vyjadriť svoj názor k významu športu pre rozvoj osobnosti. 	<p>druhy športu</p> <p>šport, ktorý ma zaujíma</p> <p>význam športu pre rozvoj osobnosti (fyzické a duševné zdravie, vôľové a charakterové vlastnosti)</p>

Človek a príroda

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomenovať ročné obdobia, mesiace v roku, dni v týždni, • opísať počasie v jednotlivých ročných obdobiach, • pomenovať základné princípy ochrany životného prostredia, • pomenovať rastliny a zvieratá významné v živote Rómov, • prerozprávať jednoduchými vetami o presvedčeniach/poverách Rómov súvisiacich s vtákmi alebo inými zvieratami (bacht, bibacht, pokeriben). 	<p>čas, počasie a jeho predpovede</p> <p>dni, mesiace, ročné obdobia</p> <p>príroda okolo nás</p> <p>rastliny a zvieratá významné v rómskej tradícii alebo živote</p> <p>povery súvisiace s vtákmi alebo inými zvieratami</p> <p>zvieratá v rómskych rozprávkach a príbehoch</p> <p>zvieratá, ktoré boli súčasťou života a činností Rómov</p>

Človek a spoločnosť

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • opísať, ako sa správať na verejnosti, • vyjadriť svoj názor k výchove v rodine a škole, • opísať, ako sa správať na kultúrnych podujatiach, • rozlíšiť normy od sankcii a zdôvodniť stručne ich význam. 	<p>správanie sa na verejnosti výchova v rodine a škole spoločenská etiketa normy a sankcie</p>

Komunikácia a jej formy

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomenovať všetky dostupné formy komunikácie, • opísať formy komunikácie v rôznych situáciách, • použiť moderné formy komunikácie v rôznych situáciách, 	<p>typy komunikácie komunikácia v rôznych situáciách moderné formy komunikácie</p>

Masmédiá

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomenovať jednotlivé druhy médií, • pomenovať druhy a typy periodickej tlače, • charakterizovať tlačené médiá, • položiť a odpovedať na otázky o obľúbenom rádiu, • položiť a odpovedať na otázky o televíznych programoch. 	<p>denná tlač rómske periodiká rozhlas a televízia moje obľúbené rádio a televízne programy</p>

Cestovanie a doprava

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozlíšiť tradičné a moderné spôsoby kočovania/cestovania, • opísať jednoduchými vetami význam kočovania/cestovania pre rómske rodiny v minulosti a súčasnosti, • pomenovať a opísať výhody a nevýhody súčasných dopravných prostriedkov, • opísať a zdôvodniť miesto, ktoré radi navštevujú, • zdôvodniť miesto, ktoré by radi navštívili, • opísať plán cesty do zahraničia, • použiť základné frázy pri ubytovaní sa v hoteli, • opísať svoje zážitky a skúsenosti z cestovania. 	<p>tradičné a moderné spôsoby kočovania/cestovania Rómov dopravné prostriedky, ich výhody a nevýhody miesta, ktoré radi navštevujeme miesta, ktoré by sme chceli navštíviť cestovanie do zahraničia ubytovanie v hoteli skúsenosti a zážitky z cestovania</p>

Obliekanie a móda

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomenovať časti odevu a opísať miesto, kde ich môžeme kúpiť, • uskutočniť dialóg o tom, čo si radi obliekajú, • opísať oblečenie na rôzne príležitosti, • použiť vhodnú slovnú zásobu pri opise obrázkov, ako aj pri uskutočnení dialógu na tému: „Súčasná móda“. 	<p>základné časti odevu a ich nákup vhodné oblečenie na rôzne príležitosti vkus v obliekaní a súčasná móda módne časopisy</p>

Vzory a ideály

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomenovať pozitívne a negatívne vlastnosti ľudí, • opísať človeka s ideálnymi vlastnosťami, • opísať človeka, ktorého si vážia a prečo. 	<p>pozitívne a negatívne charakterové vlastnosti človek s ideálnymi vlastnosťami človek, ktorého si vážim</p>

Multikultúrna spoločnosť

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomenovať sviatky v roku, • opísať zvyky a tradície dodržiavané počas sviatkov, • použiť slovnú zásobu pri vyjadrení názoru na spolunažívanie ľudí rôznych národností a na ich vzájomnú toleranciu. 	<p>sviatky – zvyky a tradície spolunažívanie ľudí rôznych národností v jednej krajine osobné kontakty s inými kultúrami tolerovať a byť tolerovaný</p>

Starostlivosť o zdravie

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomenovať časti ľudského tela, • pomenovať choroby, úrazy a zdravotné ťažkosti, • vyjadriť svoj názor na zdravotnú starostlivosť, • zdôvodniť význam osobnej hygieny, • pomenovať základné princípy zdravého životného štýlu. 	<p>základné časti ľudského tela najčastejšie choroby, úrazy a zdravotné ťažkosti telesná a duševná hygiena význam športu a pohybu v prírode pre zdravie</p>

Stravovanie

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> vyjadriť svoj názor k správnej životospráve, pomenovať druhy jedál a uviesť možnosti stravovania sa, vyjadriť svoj názor k zdravej kuchyni, pomenovať najbežnejšie jedlá a potraviny. 	<p>správna životospráva, výživa stravovanie (reštaurácie, jedálne a podobne) názvy najbežnejších jedál, nápojov a potravín</p>

Umenie, veda a technika

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> pomenovať a charakterizovať stručne druhy umenia, povedať a zdôvodniť obľúbené druhy umenia, vymenovať najvýznamnejšie osobnosti v umení, vede a technike, použiť základné poznatky o rómskej kultúre v diskusii, opísať vymoženosť vedy a techniky v každodennom živote. 	<p>obľúbená hudba, výtvarné umenie, architektúra najvýznamnejšie osobnosti umenia, vedy a techniky vymoženosti vedy a techniky v každodennom živote</p>

Vzdelanie a vzdelávanie

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • opísať školu, v ktorej sa vzdelávajú, • pomenovať školské predmety a pomôcky, napríklad: slovačiko čhib, historiija, romaňi čhib, matematika, gend'i, irka, pingalos, • opísať stručne vzťahy medzi žiakmi v škole, • vyjadriť svoj názor k štúdiu rómskeho jazyka a jeho uplatneniu v praxi, • pomenovať rómske periodiká (Romano nevo l'il, Romano vod'i, Romano džaniben). 	<p>naša škola, vyučovacie predmety, moji spolužiaci štúdium rómskeho jazyka a jeho uplatnenie v praxi rómske periodiká</p>

KOMUNIKAČNÉ KOMPETENCIE	
Počúvanie s porozumením	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • porozumieť základným konverzačným otázkam, napríklad: Sar tut vičines? Keci tuke berš?, • porozumieť pokynom pri každodenných činnostiach, ktoré sa vyslovujú pomaly a zreteľne, • porozumieť slovám, ktoré označujú predmety v domácnosti a činnosti, ktoré vykonávajú členovia rodiny, • počúvať a ukázať na obrázku, kde jednotliví ľudia pracujú, napríklad: v obchode, v lekárni, v škole, • porozumieť základným výrazom, ktoré označujú tradičné a súčasné remeslá a povolania Rómov, • porozumieť slovám, ktoré označujú produkty rôznych remesiel, napríklad: petalos, karfín, košaris, • porozumieť slovám, ktoré označujú sviatky, oslavy a významné udalosti v rómskom spoločenstve, • porozumieť základným pravidlám a každodenným činnostiam v škole a v triede, • porozumieť názvom školského nábytku a vybavenia, pomôcok, ak ich počujú v pokynoch, • porozumieť základným slovám, ktoré označujú spôsoby prepravy (mašina, motoris, busos, eroplanos), • porozumieť slovám, ktoré označujú kľúčové súčasti oblečenia a tradičné oblečenie Rómov, napríklad: gerekos, kamaš'li, cholov, gad, rok'la, • porozumieť slovám, ktoré označujú potraviny a rómske jedlá, • porozumieť slovám, ktoré označujú počasie, ročné obdobia, mesiace v roku, dni v týždni a hodiny, • porozumieť slovám, ktoré označujú zvieratá a rastliny významné v rómskej tradícii, • porozumieť základným výrazom pre šport a iné vonkajšie aktivity, osobné záľuby a záujmovú činnosť.
Čítanie s porozumením	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • čítať a porozumieť krátkym textom na tému: rómske deti, rozprávky, život rómskej rodiny, • rozlíšiť obrázky, ktoré znázorňujú predmety a hlavné činnosti rómskeho spoločenstva,

	<ul style="list-style-type: none"> • vyhľadať podstatné slová v jednoduchých textoch, ktoré označujú jednotlivé remeslá, produkty rôznych remesiel a povolania Rómov v minulosti aj v súčasnosti, • čítať a rozoznať slová a čísla na plagátoch a kresbách v triede, napríklad: základné pomôcky, dni v týždni, počet dni v mesiaci, rozvrh hodín, • porozumieť názvom základných potravín, • čítať a pochopiť základné slová v jednoduchom texte súvisiace s počasím, ročnými obdobiami, • vyhľadať z obrázkov pomenovania zvierat a rastlín významné v rómskych tradíciách alebo živote, • vyhľadať v texte, na kartičkách, na plagáte slová označujúce šport, koníčky a ďalšie činnosti, • porozumieť slovám, ktoré označujú piesne a tance, typické voľno časové činnosti doma.
<p>Komunikácia (hovorenie) s porozumením</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • pozdraviť učiteľa, žiakov, iných dospelých a rozlúčiť sa s nimi, • oznámiť svoje osobné potreby, napríklad: ak potrebuje ísť na toaletu, • odpovedať na základné otázky o domove a povinnostiach doma, • uviesť telefónne číslo a pomenovať budovy a mestá, kde ľudia bývajú a pracujú, • použiť jednoduché vety pri odpovediach na základné otázky o miestach, ktoré navštívil, • použiť kľúčové slová pri odpovediach na otázky o ich každodenných činnostiach, • odpovedať pomocou jednoduchých viet na otázky o tradičných a moderných povolaniach Rómov, • požiadať o dovoľenie, vypýtať si známe predmety, napríklad: knihu, papier, ceruzu, • odpovedať jednoslovné alebo veľmi krátkymi odpoveďami na základné otázky o škole, • použiť vhodné výrazy pa'ikerav a mangav tut/tumen, • opísať základnými slovami a jednoduchými frázami rôzne druhy dopravy,

- odpovedať jednoslovné alebo veľmi jednoducho na otázky o spoločnej ceste s rodinou,
- vypýtať si základné potraviny/jedlo/nápoj v školskej jedálni, doma alebo v obchode,
- spýtať sa koľko daná vec stojí,
- odpovedať veľmi krátkymi vetami na otázky o jedle/nápojoch a oblečení, ktoré majú alebo nemajú radi,
- odpovedať veľmi stručne na základné otázky o počasí, ktoré majú alebo nemajú radi,
- povedať, kedy začínajú jednotlivé ročné obdobia a aké počasie je pre nich typické,
- povedať koľko je hodín,
- odpovedať pomocou jednoduchých fráz/viet na otázky o domácom zvieratku, či majú radi zvieratá,
- odpovedať jednoduchými vetami na základné otázky o tom, ako sa pestujú rastliny a zelenina,
- odpovedať kľúčovými slovami, jednoduchými vetami na otázky o koníčkoch, súťažiach a iných činnostiach, ktorých sa zúčastnili a akým záľubám sa venujú,
- povedať krátkymi vetami niečo o sebe a o zložení svojej rodiny,
- opísať jednoduchými frázami alebo vetami svoj výzor (farbu očí a vlasov, svoju výšku),
- opísať pomocou kľúčových slov alebo krátkych fráz svoj domov a čo doma robia,
- opísať kľúčovými slovami, jednoduchými frázami alebo vetami svoje najobľúbenejšie miesto,
- opísať pomocou kľúčových slov a jednoduchých fráz svoje spoločenstvo,
- prerozprávať jednoduchými vetami o remeslách alebo povolaniach členov svojej rodiny a o remeslách a povolaniach Rómov v ich blízkom okolí,
- opísať jednoduchými frázami/vetami každodenné činnosti v škole alebo hru na ihrisku,
- pomenovať kľúčovými slovami a jednoduchými frázami jednotlivé spôsoby dopravy zobrazené na plagátoch a obrázkoch,

	<ul style="list-style-type: none"> • vyjadriť kľúčovými slovami, jednoduchými vetami, čo majú alebo nemajú radi vo vzťahu k jedlu a oblečeniu, napríklad: Na rado chav banani. Mange pes tecinel miro nevo gerekos., • povedať jednoduchými vetami, aké je počasie, vymenovať ročné obdobia a povedať, aký je deň, • povedať, kedy sa niečo stalo, • pomenovať zvieratá, ktoré poznajú a druhy rastlín, ktoré sa pestujú na rôzne účely, • vymenovať činnosti, ktorým sa radi venujú v škole a činnosti, na ktorých sa zúčastňujú doma.
<p>Písanie s porozumením</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • napísať alebo odpísať svoje meno, mená ostatných členov rodiny, adresu, slová o sebe, • odpísať/napísať jednoduché vety/frázy označujúce časti domu a predmety, ktoré sa tam nachádzajú, • opísať alebo napísať miestne názvy, • odpísať z tabule krátke vety o činnostiach, ktoré sa odohrávajú na rôznych miestach, • opísať základné slová označujúce alebo súvisiace s remeslami a povolaniami Rómov, • napísať základné vety o rómskych remeslách a povolaniach, • odpísať kľúčové slová z tabule, vrátane jednoduchých viet súvisiacich s témou klasa/trieda, • odpísať alebo napísať kľúčové slová súvisiace s dopravou alebo cestovaním, • označiť slovom obrázok alebo plagát, ktorý zobrazuje rôzne druhy dopravných prostriedkov/spôsobu dopravy, • odpísať z tabule krátke vety súvisiace s dopravou, • napísať zoznamy rôznych potravín a rozdeliť ich do skupín, napríklad: želeňina, mas, ovoca, • napísať zoznamy oblečenia podľa toho, kde sa nosí, napríklad: uraviben andre škola, uraviben khere, uraviben pro športos,

	• odpísať alebo prepísať slová súvisiace s počasím a ročnými obdobiami,• napísať krátke vety o počasí a ročných obdobiach,• odpísať alebo napísať názvy zvierat a priradiť ich k obrázkom,• odpísať alebo napísať pomenovania zvierat, ktoré sa vyskytujú/vyskytovali v živote Rómov,• odpísať alebo napísať slová označujúce rôzne záľuby a činnosti, ktoré sa odohrávajú v škole i mimo nej,• odpísať alebo napísať slová označujúce rôzne voľno časové činnosti, ktorým sa venujú doma.

Jazykový systém

<p>LEXIKA</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • použiť najmenej 1500 lexikálnych jednotiek vrátane zdvorilostnej rečovej etikety, • tvoriť nové slová predponami, • tvoriť zdobneniny, napríklad phral – phraloro (brat – braček), cikno – ciknoro (malý – maličký), • rozlíšiť pôvodné rómske slová a neologizmy, • rozlíšiť jednovýznamové slová a viacvýznamové slová, • rozlíšiť a použiť synonymá, antonymá, homonymá, • pochopiť internacionalizmy a odvodené slová.
<p>MORFOLÓGIA</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • odvodzovať podstatné mená príponami –iben/-ipen, -pen/-ben, -šagos/-išagos, napríklad nasvalo/nasval'ipen (chorý/choroba), god'aver/god'averipen (múdry/múdrost'), lačo/lačhipen (dobrý/dobro), nalačo/nalačhipen (zlý/zlo), barvalo/barval'ipen (bohatý/bohatstvo), kresl'inel/kresl'išagos (kresliť/kreslenie), kamel/kamišagos (dlžiť/dlh),
<p>Podstatné mená</p>	<ul style="list-style-type: none"> • odvodzovať podstatné mená ďalšími derivačnými príponami, napríklad cimbalma/cimbalmošis (cimbal/cimbalista), gi'li/gi'lošis (pieseň, spevák), • tvoriť podstatné mená predponami – na, - bi, napríklad manuš/namanuš (človek/zlý človek), bacht/bibacht (šťastie/nešťastie), • aplikovať určitý člen pri ženskom rode a mužskom rode, • vyjadriť neurčitosť podstatného mena pomocou číslovkou jekh (jeden), • použiť určitý člen pre množné číslo,

	<ul style="list-style-type: none"> • rozlíšiť jednotné a množné číslo, • rozlíšiť životné a neživotné podstatné mená, • rozlíšiť všeobecné a vlastné podstatné mená, • použiť správne tvary podstatných mien v jednotlivých pádoch, • použiť tvary nepriameho pádu (le čhaske, la čhake, le čhavage, le čhajenge).
<p>Prídavné mená</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • odvodzovať prídavné mená od podstatných mien, napríklad bacht/bachtalo (šťastie, šťastný), • priradiť správne prídavné mená k podstatnými menám: lachi daj, phuro dad, • aplikovať stupňovanie prídavných mien: - eder, - jekh/nek: šukar-šukareder-jekhšukareder, • pochopiť nepravidelné stupňovanie dvoch prídavných mien: lačo/dobry, nalačo/zlý • tvoriť k prídavným menám antonymá: thulo/šuko, god'aver/dilino, šukar/džungalo, • použiť správne tvary prídavných mien v jednotlivých pádoch.
<p>Zámená</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • aplikovať privlastňovacie zámená (miro/i/e, tiro/i/e, leskro/i/e, amaro/i/e, tumaro/i/e, lengro/i/e), • použiť zvrtné zámená: pes (seba, sa), pen (seba), • použiť vzťahné zámená so, kaj, savo (čo, kde, aký), • aplikovať správne neurčité zámená (vareko, vareso, varekana, vare(k)haj), • aplikovať správne záporné zámená (ňiko, ňi(k)haj, ňisar, ňisavo), • použiť skloňovanie zámen.

<p>Číslovky</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • tvoriť správne tvary násobných čísloviek príponou - var (dešvar, deštovar, kecivar), • tvoriť násobné číslovky od trin, štar a buter príponou - val (trival, štarval, buterval), • aplikovať výrazy pre neurčité číslovky, napríklad: but, ajci, frima, keci, frima, čulo, pherdo, savore, • pochopiť nepravidelné tvary radových čísloviek, napríklad: angluno/peršo/elšino/ešebno (prvý), aver/dujto (druhý), trito (tretí) a podobne.
<p>Slovesá</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • tvoriť násobné slovesá I. triedy pomocou prípony – ker, napríklad denašel/denaškerel (uteká/pobehuje), cinel/cinkernel (kupuje/skupuje), • aplikovať slovesá I., II. a III. triedy, • použiť správne tvary slovesá te jel (byť), te kerel (robiť), te pisinel (písať), • použiť správne sponové sloveso hin/o, hiňi, hine, • časovať slovesá I., II. a III. triedy v prítomnom, minulom a v budúcom čase vo všetkých osobách, • použiť rozkazovací spôsob niektorých slovies, napríklad: (ker! – keren!, cirde! – cirden!).
<p>Príslovky</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • tvoriť príslovky príponami - e, - al, • aplikovať príslovky príponou – es od prídavných mien, napríklad: bachtal (o) –es, bachtales (šťastne), • aplikovať príponou – indos od pôvodných slovies, napríklad: beš (el) – indos, bešindos (v sede), • pochopiť tvorenie prísloviak predponami vare, choč, napríklad: varesar (nejako), chočsar (nejako), • pochopiť tvorenie prísloviak predponou na, napríklad: príslovka miesta – na – dur/nadur (neďaleko),

	<p>príslovka času – na – čirla/načirla (nedávno), príslovka spôsoby – na – but/nabut (neveľa),</p> <ul style="list-style-type: none"> • použiť predponu ňi pri tvorení prísloviak miesta a spôsoby, napríklad ňikhaj (nikde, nikam), ňisar (nijako, nijak).
Predložky	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • aplikovať správne predložky: andal (z), andre (v, vo), angle (pred, kvôli), bi, bije (bez), ke, kije (u, k), maškar (medzi), pal (o, po, za), paš (pri, k, ku), pašal (okolo), prekal (cez), perdal (pre), tel (pod, za), vaš (za, namiesto), pre, pro (na).
Spojky	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • aplikovať správne zlučovacie spojky: <u>the</u>, napríklad: o phral the e phen (brat a sestra), <u>u</u>, napríklad: o džuvľ'a tavenas u o murša pijenas (ženy varili a muži pili), <u>ta</u>, napríklad: paľis imar ča vakerenas ta vakerenas (potom už len rozprávali a rozprávali), • použiť podradňovacie spojky: <u>kaj</u> a <u>te</u>.
Častice	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • použiť záporné častice <u>na</u> a <u>ma</u>, napríklad: Na keres! – Nerobíš!, Ma ker! – Nerob!, • aplikovať modálne častice šaj (môcť), našti (nemôcť), napríklad: Šaj aven ke amende! (Môžete prísť ku nám). Oda našti avka te kerel! (To sa nemôže tak robiť!).
SYNTAX	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • použiť pravidlá správneho slovosledu: podmet, prísudok, príslovkové určenie miesta, • rozlíšiť správne vety podľa modálnosti a vetného obsahu, • tvoriť modelové otázky použitím opytovacích zámen: Sar tut vičines? So oda hin?,

	<ul style="list-style-type: none"> • tvoriť opytovacie vety: Hin oda...? Tiro nav hin....?, • použiť vetné konštrukcie na vyjadrenie rozkazu, zákazu, výzvy a želania, • použiť vetné konštrukcie na vyjadrenie prosby a zdôrazňovanie príkazu - Av ča arde!, • tvoriť vetné konštrukcie na vyjadrenie prosby, • tvoriť kladné a záporné vety.
<p>VÝSLOVNOSŤ</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • artikulovať zreteľne a vysloviť správne slová podľa fonetického prepisu, • rozlíšiť rytmus a intonáciu oznamovacích, opytovacích, rozkazovacích a zvolacích viet, • použiť zásady správnej výslovnosti aspirovaných hlások: čh, kh, ph, th, • použiť dôsledne prízvuk na predposlednej slabike fonetického celku, • použiť dôsledne prízvuk na tretej slabike od konca pri trojslabičných a viacslabičných tvaroch mien (genitívne tvary a privlastňovacie zámená).
<p>GRAFICKÁ STRÁNKA A PRAVOPIS</p>	<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozlíšiť rozdiely medzi hláskou a písmenom, • použiť rómsku abecedu v abecednom poriadku, • aplikovať správne vedomosti o písaní samohlások a spoluhlások d', l', ñ, t', • použiť pravopis niektorých slov cudzieho pôvodu, • uplatniť pravidlá interpunkcie, • písať slová osobitne a dovedna, • písať správne zápornú časticu <u>na</u> pri slovesách, • aplikovať správne vedomosti o písaní veľkých písmen,

	• aplikovať správne vedomosti o písaní slov cudzieho pôvodu.